

Rybník jako předmět občanskoprávních vztahů

Ve smyslu katastrálního zákona a příslušné prováděcí vyhlášky je rybník vodní plochou, tzn. pozemkem, který je vždy způsobilým předmětem občanskoprávních vztahů.

Ve smyslu katastrálního zákona a příslušné prováděcí vyhlášky je rybník vodní plochou, tzn. pozemkem, který je vždy způsobilým předmětem občanskoprávních vztahů.

(Rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 22 Cdo 234/2003, ze dne 28.5.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobce L. P., zastoupeného advokátem, proti žalovanému Č. r. s. r. o., zastoupenému advokátem, o určení vlastnictví, vedené u Okresního soudu v Rakovníku pod sp. zn. 6 C 462/99, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 30. října 2002, č. j. 25 Co 307/2002-152, tak, že rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 30. října 2002, č. j. 25 Co 307/2002-152, a rozsudek Okresního soudu v Rakovníku ze dne 3. června 2002, č. j. 6 C 462/99-125, se zrušují a věc se vrací Okresnímu soudu v Rakovníku k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Okresní soud v Rakovníku (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 3. června 2002, č. j. 6 C 462/99-125, zamítl žalobu na určení, že „žalobce je výlučným vlastníkem spoluvlastnického podílu v poměru 23616/92500 vzhledem k celku rybníka T. se všemi jeho součástmi a příslušenstvím, zejména s rybníčními pozemky tvořícími rybníční dno, břehy a hráz, se všemi technickými zařízeními sloužícími provozu a užívání rybníka, zejména s betonovým kašnovým přelivem a výpustním ventilem“, a rozhodl o nákladech řízení. Na základě provedených důkazů dovedl, že žalobce má na požadovaném určení náležitý právní zájem, jelikož státní orgány popírají jeho vlastnictví k rybníku jako ke stavbě a vodohospodářské úřady dokonce popírají i to, že jako vlastník pozemků tvořících dno a břehy rybníka je účastníkem správního řízení o nakládání s vodami. Pokud jde o právní povahu rybníka, soud prvního stupně uvedl, že „jestliže stavbu rybníka ve smyslu předpisů veřejného práva nelze oddělit od pozemku, který tvoří jeho dno a břehy, nemůže být rybník samostatnou věcí z hlediska práva soukromého, se kterou by mohlo být samostatně, odděleně od pozemků tvořících rybníční dno, nakládáno. Rybník tedy není samostatným objektem občanskoprávních vztahů a tudíž nemůže být zásadně stavbou ve smyslu občanského práva“. Soud prvního stupně však dovedl, že sporný rybník, vybudovaný v 19. století, kolem roku 1920 přestal fakticky existovat, neboť na jeho pozemcích byly louky a chmelnice, a tak předmětem přidělu v roce 1936 a svatební smlouvy v roce 1939, jimiž nabyli vlastnictví právní předchůdci žalobce, nemohly být „rybníční pozemky, ale pouze pozemky“. Pokud pak byl rybník obnoven až v roce 1955 na základě návrhu tehdejšího Státního rybářství N., nastal stav, kdy „žalovaný je vlastníkem stavební části rybníka, tedy vodního díla rybníka T. s právem nakládání vodami, žalobce je pak vlastníkem některých pozemků, které tvoří dno rybníka s právy a povinnostmi vlastníka nemovitosti, na které stojí stavba jiného vlastníka. Na základě výše uvedeného soud tedy žalobu zamítl“.

K odvolání žalobce Krajský soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 30. října 2002, č. j. 25 Co 307/2002-152, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Na základě stejných skutkových zjištění, jaká učinil soud prvního stupně, vyslovil shodně s ním názor, že žalobce by mohl mít na žalovaném určením naléhavý právní zájem, ovšem „určit vlastnictví (spoluvlastnictví) je ... pojmově možné jen tam, kde předmět sporu může být předmětem občanskoprávních vztahů, tak jak je definuje občanský zákoník, neboť právě tento právní předpis podle § 1 odst. 2 upravuje mimo jiné majetkové vztahy fyzických a právnických osob, k nimž vlastnictví nepochybně patří ... Jako vodní dílo ... rybník není jen pouhým souborem pozemků a technických staveb či zařízení, ale funkčním celkem, s nímž z hlediska jeho funkčnosti nelze nakládat odděleně od pozemků tvořících jeho dno a břehy. Pozemky tvořící dno rybníka a jeho břehy však nepochybně jsou samostatnými věcmi dle ustanovení § 119 občanského zákoníku, s nimiž ve smyslu práva občanského odděleně nakládat lze. Za této situace však rybník, jehož součástí jsou tyto pozemky, nemůže být samostatnou věcí, a to ani jako stavba ve smyslu § 119 odst. 2 občanského zákoníku. Jak vyplývá z ustanovení § 120 odst. 2 občanského zákoníku, stavba jako samostatná věc je předmětem občanskoprávních vztahů jen, jde-li o samostatnou nemovitou věc, jež není součástí pozemku ani jiné věci. Takovou věcí rybník není ... Na tyto právní závěry nijak nepůsobí ani okolnost, že vodní zákon v souvislosti s vodními díly používá pojmu stavba a pojmu vlastnictví. Jde totiž o předpis veřejného práva, který neupravuje občanskoprávní vztahy práva soukromého. Význam pojmů tohoto zákona proto může být odlišný od významu pojmů předpisů soukromého práva, jakým je i občanský zákoník ... Není-li rybník způsobitelným předmětem občanskoprávních vztahů, pak je vyloučeno také to, aby k němu soud podle § 80 písm. c) o. s. ř. určoval vlastnictví (spoluvlastnictví). Za této právní situace proto soud prvního stupně postupoval správně, když žalobní návrh na určení tohoto práva zamítl“.

Proti tomuto rozsudku podal žalobce dovolání, jehož přípustnost dovozoval z toho, že napadený rozsudek má po právní stránce zásadní význam, a v němž jako dovolací důvod uplatnil nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem. Poukázal na to, že zatímco soud prvního stupně uznal jeho naléhavý právní zájem na určení vlastnického práva, odvolací soud odmítl důvodnost jeho žaloby s odkazem na to, že rybník nemůže být předmětem občanskoprávních vztahů. Právě v odlišném právním hodnocení základních otázek spojených s touto věcí soudy obou stupňů a dále ve faktickém popření vlastnických práv žalobce odvolacím soudem přesto, že jeho vlastnictví je řádně vloženo do katastru nemovitostí, a v odlišnostech „ve výkladu toho, co je to rybník z pohledu občanskoprávních předpisů, předpisů o vodách a výkladu jednotlivých pojmů k věci se vztahujících,“ žalobce spatřoval zásadní právní význam rozsudku odvolacího soudu. Z hlediska právního posouzení věci pak především namítl, že odvolací soud dospěl k nesprávnému závěru, že rybníční pozemky (a tím i technické stavby a zařízení rybníka) jsou samostatnými věcmi, s nimiž lze odděleně a samostatně nakládat. Kromě toho poukázal na argumenty, jimiž v průběhu dosavadního řízení zdůvodňoval svůj názor, že rybník vykazuje znaky věci ve smyslu soukromého práva, a vyslovil přesvědčení, že rybník je vodním dílem z hlediska veřejného práva a současně věcí hromadnou z hlediska práva soukromého, a tak je třeba o vlastnictví k němu rozhodnout. Žalobce navrhl, aby byly rozsudky soudů obou stupňů zrušeny a věc vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaný se k dovolání nevyjádřil.

Podle § 236 odst. 1 občanského soudního řádu (dále jen OSŘ“) lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští. Proto se Nejvyšší soud ČR po zjištění, že dovolání bylo podáno včas řádně zastoupeným účastníkem řízení, zabýval nejprve otázkou jeho přípustnosti.

Napadeným rozsudkem odvolacího soudu byl potvrzen prvý rozsudek, který v této věci soud prvního stupně vydal, a tak nepřichází v úvahu přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. a) a b) OSŘ. Na daný případ pak nedopadá ani žádné z ustanovení § 238 až § 239 OSŘ, a tak zbývá pouze přípustnost podle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ, na který též žalobce poukazuje.

Podle tohoto ustanovení je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Takový význam má rozhodnutí odvolacího soudu zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem (odst. 3 citovaného ustanovení).

Odvolací soud opřel své rozhodnutí o právní závěr, že rybník jako vodní dílo není způsobilým předmětem občanskoprávních vztahů a že se proto, ač by žalobce jinak na požadovaném určení měl naléhavý právní zájem, nelze domáhat určení vlastnického práva k němu žalobou podle § 80 písm. c) OSŘ. Při úvahách, zda má rozsudek odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam, tedy lze vycházet pouze z těchto dvou otázek.

Právní povahou rybníka se zabývá oběma procesními stranami opakovaně zmiňovaný rozsudek dovolacího soudu z 28. 5. 1998, sp. zn. 2 Cdon 1192/97, který byl publikován pod č. R 23/1999 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek a v němž byl vysloven závěr, že „jestliže stavbu rybníka ve smyslu předpisů veřejného práva nelze oddělit od pozemku, který tvoří jeho dno a břehy, nemůže být rybník (tak, jak je chápán vodním právem) samostatnou věcí z hlediska práva soukromého, se kterou by mohlo být samostatně – odděleně od pozemků tvořících rybníční těleso – nakládáno“. Z tohoto rozhodnutí soudy obou stupňů vycházely, aniž si ovšem náležitě uvědomily rozdíl mezi předmětem sporu v řízení, ve kterém byl uvedený rozsudek vydán, a předmětem tohoto řízení. Shora uvedený právní názor byl vysloven v souvislosti s výkladem § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. [172/1991 Sb.](#), o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí, a řeší otázku, zda rybník jako stavba, tedy rybník ve smyslu vodního práva, může být samostatným předmětem občanskoprávních vztahů a zda tedy mohlo dojít k přechodu vlastnictví k rybníku jako stavbě ve smyslu vodního práva na obec podle uvedeného ustanovení, aniž by na ni přešly pozemky tvořící rybníční těleso. Jinými slovy toto rozhodnutí konstatovalo, že rybník v tom pojetí, kdy není uvažováno s pozemky tvořícími jeho dno a břehy, nemůže být předmětem občanskoprávních vztahů.

V tomto řízení však žalobci nejde o určení, že je vlastníkem rybníka jako samostatné stavby, nýbrž (jak je zřejmé z formulace žalobního petitu) o určení, že (jako nikým nezpochybňovaný spoluvlastník některých pozemků, na nichž se rybník jako vodní dílo nachází) je podílovým spoluvlastníkem rybníka jako celku, tedy souboru rybníčních pozemků a dalších zařízení tvořících – podle jeho názoru – jejich součást či příslušenství. Řešení otázky povahy rybníka jako pozemku s příslušenstvím způsobilého být předmětem občanskoprávních vztahů i otázky, zda je možno domáhat se určení vlastnictví k němu žalobou podle § 80 písm. c) OSŘ, činí napadený rozsudek rozhodnutím po právní stránce zásadního významu. Dovolání žalobce je proto podle § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 OSŘ přípustné.

Nejvyšší soud ČR tedy přezkoumal rozsudek odvolacího soudu podle § 242 odst. 1 a 3 OSŘ a dospěl k

závěru, že dovolání je důvodné.

Už bylo uvedeno, že předmětem řízení je určení, že žalobce je podílovým spoluvlastníkem souboru rybníčních pozemků a zařízení, jež považuje za jejich součást či příslušenství. Tyto pozemky jsou, jak je zřejmé z vylíčení rozhodujících skutečností v žalobě i z listinných důkazů založených ve spisu, zapsány v katastru nemovitostí. Pak je ovšem třeba, aby byly v žalobě identifikovány způsobem, které platné právo vyžaduje pro právní úkony týkající se těchto nemovitostí. V tomto směru postačí odkázat např. na rozsudek dovolacího soudu z 26. 3. 1998, sp. zn. 3 Cdon 680/96, uveřejněný v časopise Právní rozhledy č. 10/1998, podle kterého je-li předmětem řízení pozemek, musí být ztotožněn v souladu s požadavky na jeho označení uvedené v katastrálním zákoně [§ 5 odst. 1 písm. a) zákona č. [344/1992](#) Sb.]. Neodpovídá-li žalobní návrh tomuto požadavku, jde o vadu podání, kterou je třeba odstranit postupem podle § 43 OSŘ. V daném případě nemovitosti, které žalobce učinil předmětem řízení, v žalobním návrhu shora uvedeným způsobem identifikovány nejsou, ovšem soud prvního stupně se o odstranění této vady nepokusil a rozhodl o žalobě v její neurčité podobě. Odvolací soud pak tento nedostatek pominul a tím – stejně jako soud prvního stupně – zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. K ní dovolací soud v případě přípustného dovolání přihlédne, i když nebyla v dovolání uplatněna (§ 242 odst. 3 OSŘ). I když tedy žalobce nenamítá, že je řízení postiženo vadami uvedenými v § 242 odst. 3 větě druhé OSŘ, je zřejmé, že ve vztahu k rozhodnutím soudů obou stupňů je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. a) OSŘ.

Odvolací soud v podstatě dospěl k závěru, že rybník chápaný jako stavba nemůže být předmětem občanskoprávního sporu. Pominul však hodnocení předmětu daného sporu jako pozemku. Platný občanský zákoník v části první, hlavě deváté, jíž se vymezují některé pojmy, nemá bližší vymezení pojmů pozemek či stavba. Při posuzování konkrétních nemovitostí z hlediska, zda určitá nemovitost je pozemkem či stavbou a jaké je povahy (věc samostatná, příslušenství či součást věci), se ve sporných případech nelze obejít bez použití dalších předpisů, které mají do určité míry i občanskoprávní povahu. Takovým předpisem ve vztahu k uvedeným nemovitostem je nepochybně i katastrální zákon (zákon č. [344/1992](#) Sb.), který úzce souvisí se zákonem č. [265/1992](#) Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, a na něj navazuje.

Podle § 2 odst. 3 katastrálního zákona ve znění zákona č. [89/1996](#) Sb. se pozemky člení podle druhů na ornou půdu, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady, louky, pastviny, lesní pozemky, vodní plochy, zastavěné plochy a nádvoří a ostatní plochy. Podle charakteristiky druhu pozemků pro účely katastru nemovitostí – příloha k vyhlášce č. [190/1996](#) Sb., kterou se provádí katastrální zákon – je „vodní plocha“ (bod 1, kód 11 přílohy) charakterizována jako pozemek, na němž je rybník, vodní tok, vodní nádrž, močál, mokřad nebo bažina. Podle způsobu využití pozemku (bod 2, kód 6 přílohy) je rybník (jako druh pozemku) charakterizován jako umělá vodní nádrž určená především k chovu ryb s možností úplného a pravidelného vypouštění. Rybník ve smyslu těchto předpisů je vodní plochou a tedy pozemkem, nikoli stavbou. Jakýkoli pozemek je pak (na rozdíl od různého pojetí stavby) vždy způsobilým předmětem občanskoprávních vztahů.

Jak bylo shora uvedeno, soudy obou stupňů, vycházejíce z toho, že předmětem sporu je určení vlastnictví k rybníku jako vodnímu dílu, dospěly k závěru, že tento předmět řízení nemá občanskoprávní charakter, a tento závěr je vedl k zamítnutí žaloby. Jestliže se ovšem žalobce domáhá určení svého vlastnictví práva k ideálnímu spoluvlastnickému podílu rybníka specifikovaného jako „rybník T. se všemi jeho součástmi a příslušenstvím, zejména s rybníčními

pozemky tvořícími rybníční dno, břehy a hráz, se všemi technickými zařízeními sloužícími provozu a užívání rybníka, zejména s betonovým kašnovým přelivem a výpustním ventilem“, je zřejmé (přes shora uvedené výhrady k formulaci žalobního petitu), že mu nejde pouze o stavbu rybníka, kterou nelze oddělit od pozemku, t. j. o stavbu ve smyslu vodního práva, ale o celek představovaný pozemky a zařízeními, které jsou jejich součástmi či příslušenstvím. Takovéto pozemky – s tím, co tvoří jejich součást či příslušenství – pak samozřejmě předmětem občanskoprávních vztahů být mohou. K tomu se sluší poznamenat, že příslušenství, na rozdíl od součásti pozemku, může být ve vlastnictví jiné osoby než vlastníka pozemku.

Jestliže soudy obou stupňů nepovažovaly předmět určovací žaloby žalobce za způsobilý předmět občanskoprávních vztahů, pochybily v právním posouzení věci. Jejich rozhodnutí tudíž spočívá na nesprávném právním posouzení věci a je naplněn i dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) OSŘ.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušení řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)